

**Ilmiy amaliy
jurnal
№ 2 (4)
2024**

**YANGI
O'ZBEKISTON
IQTISODIYOTI**

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI
O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI

YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI

2

ISBN 978-9943-5256-3-4

Toshkent – 2024

KLASTERLARNI TASHKIL ETISHNI TAKOMILLASHTIRISH MEKANIZMI

МЕХАНИЗМ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ОРГАНИЗАЦИИ КЛАСТЕРОВ

A MECHANISM FOR IMPROVING THE ORGANIZATION OF CLUSTERS

Абдуллоев Аслиддин Жунайдуллаевич
Бухоро давлат унверситет “Иқтисодиёт”
кафедраси мудири профессори и.ф.ф.д.

Annotatsiya

Maqolada klasterlarni tashkil etishni takomillashtirish mexanizmini shakllantirish bilan bog‘liq normativ-huquqiy, tashkiliy-texnologik, moliyaviy-iqtisodiy va boshqa masalalar ko‘rib chiqilgan.

Kalit so‘zlar: Qishloq xo‘jaligi, strategiya, kredit, shartnoma, ko‘p tarmoqli fermer xo‘jaligi, eksport, agroklastar.

В статье рассматриваются нормативно-правовые, организационные, технологические, финансово-экономические и другие вопросы, связанные с формированием механизма совершенствования организации кластеров.

Ключевые слова: Сельское хозяйство, Стратегия, кредит, контракт, многопрофильная фермерское хозяйство, экспорт, агрокластер.

The article discusses regulatory, organizational, technological, financial, economic and other issues related to the formation of a mechanism for improving the organization of clusters.

Keywords: Agriculture, Strategy, credit, contract, multidisciplinary farm, export, agro cluster.

Davlatimiz rahbarining 2019 yil 23 oktabrdagi farmoni bilan O‘zbekiston Respublikasi Qishloq xo‘jaligini rivojlantirishning 2020-2030 yillarga mo‘ljallangan strategiyasi qabul qilindi. Unga muvofiq, yuqori qo‘shilgan qiymatli mahsulotlar ishlab chiqarish maqsadida meva-sabzavot klasterlari tashkil etilmoqda. 2019 yil 11 dekabrda bu borada Prezident qarori qabul qilinib, barcha tashkiliy-huquqiy asoslar yaratib berildi. Klasterlar tomonidan qayta ishlash, saqlash va quritish bo‘yicha 430 ming tonna qo‘shimcha quvvatlarni ishga tushirish yuzasidan 96 ta loyiha rejalashtirilgan. Shuningdek, 6 ming gektarda intensiv bog‘va 8 ming gektarga yaqin maydonda uzumzor barpo qilish bo‘yicha loyihalar ishlab chiqilgan. Joriy yilda 410 million dollarlik mahsulotlar eksporti mo‘ljallangan.

Ammo O‘zbekistonda yana paxta klasterlari tizimini o‘zgartirishga qaror qilingan. Amaldagi paxta klasterlari samarasiz ishlamoqda. Tahlillarga ko‘ra, 2023 yil 41 ta paxta-to‘qimachilik klasterida hosil 40 sentnerdan, 9 tasida esa 30 sentnerdan kam bo‘lgan. Jizzax, Qashqadaryo, Namangan, Samarqand va Toshkent viloyatlarida unumdorlik pastligi va yuqori tannarxi tufayli rentabellik 10-11 foizdan oshmagan. Bundan tashqari, ijobiy ham tajriba mavjud. Masalan, Navoiy viloyatidagi "Navbahor" klasterida yangi xorijiy paxta navi gektariga o‘rtacha 70 sentnerdan ortiq hosil beradi, uning tannarxi Jizzax viloyatiga nisbatan qariyb ikki baravar past. Endi klasterlarda paxta urug‘ini ishlab chiqarishga yangi yondashuvlar qo‘llaniladi. Masalan, har bir viloyatning bonitet ballari past bo‘lgan, suvdan foydalanish imkoniyati yetarli bo‘lmagan va hosildorlik 30 dan kam bo‘lgan tumanlaridan birida hosildorligi 70-80 sentnerdan ortiq paxta urug‘ini olib kirishga ruxsat beriladi. Shuningdek, urug‘chilik institutlari tomonidan ishlab chiqilgan yangi yuqori mahsuldor navlarni almashtirish orqali 30 sentnerdan kam hosil beradigan navlarni ekish to‘xtatiladi.

Sohadagi yana bir dolzarb masala-ba’zi klasterlar va fermerlar o’rtasidagi o’zaro hisob-kitoblar intizomining buzilishi natijasida 122 ta klaster qishloq xo’jaligi Jamg’armasi va fermerlardan qarzdordir, ayniqsa 6 ta klasterga imtiyozli kreditlar berilgan, garchi ular ishlab chiqarish quvvatiga ega bo’lmasa ham.

Shundan kelib chiqib, klasterlarni tashkil etishning yangi tizimini joriy etish, ularning fermerlar bilan o’zaro munosabatlarini tashkil etish to’g’risida qaror qabul qilingan. Bundan buyon yangi tashkil etilgan klasterlarga moliyaviy ko’rsatkichlar, ishlab chiqarish quvvatlari va texnikalarning yetarliligi talablari qo’yiladi, ular ochiq tanlov asosida tanlanadi. Ular kamida ikki bosqichli qayta ishlashga ega bo’lishi kerak.

Fermerlar bir hudud ichida istalgan klaster bilan fyuchers shartnomalarini tuzishlari mumkin bo’ladi. Shuningdek, ular hosilning bir qismini fyuchersdan tashqari birja orqali sotishlari mumkin. Bundan tashqari, kelgusi yil hosili uchun paxta yetishtirishga 60 foizlik avans ko’rinishidagi imtiyozli kreditlar to’g’ridan-to’g’ri agrar soxagalarga beriladi. Klasterlar esa yetishtirilgan paxtani sotib olish va hosil yig’ish uchun mablag’ ajratish hisobiga moliyalashtiriladi. Alohida mablag’lar chuqur qayta ishlash uchun ajratiladi.

Asosan klasterlar va fermer xo’jaliklarini moliyalashtirishning yangi tartibini belgilash, ular o’rtasidagi debitorlik va kreditorlik qarzlarini hal etish yuzasidan yangi tartib ishlab chiqish mexanizimini takomillashtirish lozim. Klasterlar xalqaro moliyaviy standartlarga o’tkazish zarur. Taxminlarga ko’ra, bu yilgi paxta hosilini to’liq qayta ishlash natijasida 2024 yilda sanoat mahsulotlari ishlab chiqarish 9,6 milliard dollarga, eksport esa 4,5 milliard dollarga yetishi mumkin. Xalqaro moliya tashkilotlaridan jalb qilingan mablag’lardan to’liq foydalanilmayapti.

Ushbu mablag’lar 20-25 yilga jalb qilingan bo’lsa-da, banklar ularni tadbirkorlarga 5-7 yilga ajratmoqda. Kredit berish uchun loyihalarni ko’rib chiqish muddati bir yilgacha davom etmoqda. Foydalanish yo’nalishlari cheklanganligi sababli, ushbu resurslar tadbirkorlar uchun unchalik qiziq emas.

Shu sababli, ushbu resurslar banklar uchun ham, tadbirkorlar uchun ham jozibador shartlarda taqsimlanishi zarurligini Prezidentimiz ta’kidlab o’tganlar [1].

Qishloq xo’jaligi loyihalari uchun kreditlar muddati uch yillik imtiyozli davr bilan 15 yilgacha uzaytirilishi va ularni ko’rib chiqish 2 oygacha qisqartirilishi to’g’risida qaror qabul qilindi.

Prezidentimiz Qishloq xo’jaligi vazirligiga klasterlar faoliyatini tashkil qilish, xorijiy ekspertlar xulosasi asosida ekinlarni samarali joylashtirish, zarur urug’lik va ko’chatlarni hozirdan tayyorlash, Moliya vazirligiga klasterlarni aylanma mablag’lar bilan ta’minlash bo’yicha ishlar olib borilmoqda. Shu sabab, “O‘zbekoziqovqatxolding” kompaniyasi klasterlarga yangi bozorlar topish va eksport qilishda doimiy ravishda amaliy yordam berib borilmoqda.

Umuman olganda, paxtachilik klasterlari faoliyatini takomillashtirish, paxta va g’alla yetishtirishda davlat rejasini bosqichma-bosqich bekor qilish lozimligi raxbarimiz tomonidan aytib o’tildi.

Prezidentimiz tomonidan ilgari surilayotgan g’oyalardan biri ham agrar sohani rivojlantirish va ishlab chiqarilayotgan mahsulotlarning raqobatbardoshligini ta’minlashdagi innovatsion g’oyalardan biri – aholining farovonligi, turmush darajasi va sifatiga ijobiy ta’sir ko’rsatadigan muhim xo’jalik yuritish sub’ekti bo’lgan klasterlar tizimini mamalakatda keng joriy etib, qishloq xo’jaligini yuqori natijalarga olib chiqishdan iborat.

Respublikamizda to’qimachilikka ixtisoslashgan klasterlarga paxta yer maydonlari ajratib berish orqali to’qimachilik klasterlarini rivojlantirishga keng imkoniyatlar yaratish natijasida klasterlarga ajratilgan yerlar paxta ekini uchun ajratilgan qishloq xo’jalik yerlarining 52 foizini tashkil etmoqda. Bu esa paxta xom ashyosini qayta ishlash sohasi rivojlanishiga olib keldi. Natijada mustaqillikning dastlabki yillarida yetishtirilgan paxta tolasining atigi 6-7 foizini qayta ishlagan bo’lsak, bugungi kunda kamida 80 foizini qayta ishlashga imkoniyat yara- tildi.

Qishloq xo’jaligida yuqori samaradorlikka erishish, ishlab chiqarilgan mahsulotlarni to’liq qayta ishlash uchun klaster tizimi o’z natijasini beradi.

Mustaqillikka erishgandan hozirgi kunga qadar mamlakatimizda qishloq xo‘jalik sohasini rivojlantirish bir qancha muammolar va qiyinchiliklar natijasida qo‘zlangan natija bermayotganligi hamda yetishtirilgan meva-sabzavot va poliz mahsulotlarining 35,0 foizigacha bo‘lgan qismining nes-nobud bo‘lish holatlari kuzatilgan [2].

Buning asosiy sababi o‘rganilganda, qishloq xo‘jaligida yetishtirilgan ushbu turdagi mahsulotlarni saqlash, tashish jarayonida, ayniqsa qayta ishlash tizimi korxonalarining yetarli emasligi, ularni moddiy-texnika bazasining ma‘naviy eskirganligi kabi muammolar salbiy ta‘sirini o‘tkazgan.

Agroklaster tizimini rivojlantirish nafaqat paxtachilik bilan bog‘liq yengil sanoat sohasi, balki oziq-ovqat mahsulotlarini qayta ishlash sohasi korxonalari, qurilish materiallari, farmasevtika sohalarini ham rivojlantirishga asos bo‘lib xizmat qiladi.

Bu borada O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoev 2019 yil 12 sentabr kuni yil yakuni bo‘yicha o‘tkazgan yig‘ilish ma‘ruzasida belgilangan makroiqtisodiy ko‘rsatkichlarga erishish, paxta-to‘qimachilik sohasida klasterlarni joriy etishni jadallashtirish «shuning uchun klasterlar faoliyatiga har tomonlama yordam berishimiz zarur.

Paxtachilikda qishloq xo‘jaligining kelajagi, uning iqtisodiy samaradorligi klasterlar bilan bog‘liq. Klasterlar agrar sohani jadal rivojlantirishning “lokomotivi” bo‘lishi kerak» [3], deb ta‘kidlagan. Shunday ekan, kelajakda bu tizimga qishloq xo‘jaligining asosiy muhim ustuvor yo‘nalishi sifatida qaralishi lozim, deb hisoblaymiz hamda agroklasterlar davlat va xalq manfaatlarini hisobga olgan holda quyidagi vazifalarni bajarishi lozim:

- agroklasterlarda ekologik toza mahsulotlar ishlab chiqarishni ko‘paytirish, mintaqaning ichki ehtiyojlarini qishloq xo‘jalik mahsulotlari bilan ta‘minlash uchun yangi tarmoqlarni rivojlantirish;

- qishloq xo‘jaligi va qayta ishlashning o‘zaro bog‘liqligini yaxshilash, klaster a‘zolarining kooperatsion aloqalarini rivojlantirish;

- qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarishida innovatsiyalarni qo‘llashni rag‘batlantirish, raqobatbardosh ishlab chiqarish muhitini yaratish;

- mahalliy ishlab chiqaruvchilar mahsulotlarini ilgari surish mexanizmlarini takomillashtirish;

- ishlab chiqariladigan xom ashyo eksportining o‘rniga yuqori qo‘shimcha qiymatga ega bo‘lgan tayyor mahsulotlar eksportiga o‘tish;

- agrosanoat majmuasining investitsion jozibadorligini oshirish;

- qishloq joylarida qishloq xo‘jaligi bo‘yicha kasbiy malakaga ega bo‘lganlar kasblarining nufuzini oshirish;

- qishloq joylarida sanoat korxonalarini qurish va yangi zamonaviy ish o‘rinlarini yaratish hisobiga aholi bandligini ta‘minlash;

- kadrlarni zamonaviy bilim va ko‘nikmalarini shakllantirish maqsadida ularning malakasini oshirish va qayta tayyorlash bo‘yicha ishlarni tashkil etish;

- qishloq xo‘jaligida yetishtirilayotgan va qayta ishlangan mahsulotlar assortimentini oshirishdan iborat.

Shu sabab Prezidentning 2023 yil 12 dekabrda «Qishloq xo‘jaligida erkin bozor munosabatlarini yanada rivojlantirishning qo‘shimcha chora-tadbirlari to‘g‘risida»gi [PF-205-son](#) Farmoni qabul qilindi. Farmonga muvofiq, 2024 yil hosildan boshlab:

- ❖ paxta xomashyosini yetishtiruvchi xo‘jaliklar va klasterlar o‘rtasida paxta xomashyosini yetkazib berish bo‘yicha fyuchers shartnomalari tuproq hosildorligi normativlari doirasida O‘zbekiston respublika tovar-xomashyo birjasining «paxta xomashyosi seksiyasi»da har bir hudud bo‘yicha alohida o‘tkaziladigan savdolar natijalariga ko‘ra tuziladi;

- ❖ fyuchers shartnomasiga muvofiq yetkazib berilishi lozim bo‘lgan hajmdan ortiqcha yetishtirilgan, shuningdek, klaster bilan fyuchers shartnomasi tuzmagan holda, o‘z mablag‘lari, shu jumladan jalb qilingan mablag‘lari va tijorat kreditlari hisobiga yetishtirilgan paxta xomashyosi yetishtiruvchilar tomonidan birja orqali tadbirkorlik sub’ektlariga sotiladi yoki (va) qayta ishlanadi. Bunda:

❖ fyuchers shartnomasi bo‘yicha ortiqcha yetishtirilgan paxta xomashyosi fyuchers shartnomasi tuzilgan klasterga to‘g‘ridan-to‘g‘ri sotilishi mumkin;

❖ paxta xomashyosini qayta ishlashdan olingan paxta tolasi va ikkilamchi mahsulotlar (chigit, lint va o‘lik paxta) to‘liq hajmda birja orqali sotiladi.

Paxta hosilini sotib olish va sotish bo‘yicha yangi tizimning shaffofligini, to‘laqonli va adolatli ishlab ketishini hamda paxta xomashyosini yetishtiruvchilar manfaatdorligini ta‘minlash bo‘yicha respublika shtabi tarkibi tasdiqlandi. Uning asosiy vazifalari quyidagilar hisoblanadi:

- paxta xomashyosini yetishtirish, saqlash, realizatsiya qilish va paxta xomashyosi yetishtirilishini moliyalashtirish ustidan nazorat mexanizmini takomillashtirish bo‘yicha takliflar tayyorlash;

- paxta xomashyosi, paxta tolasi va ikkilamchi mahsulotlarni birja savdolariga chiqarish ishlarini tashkil etish;

- paxta xomashyosi, paxta tolasi va ikkilamchi mahsulotlarni birja savdolariga chiqarish hamda to‘lovlarning amalga oshirilishi ustidan kunlik nazorat o‘rnatish;

- paxta xomashyosi, paxta tolasi va ikkilamchi mahsulotlarni sotib olish va sotish bo‘yicha yangi tizimning shaffofligini, to‘laqonli va adolatli ishlab ketishini hamda paxta xomashyosini yetishtiruvchilar manfaatdorligini ta‘minlash.

Moliyalashtirishning yangi tartibi. 2024 yil hosilidan boshlab paxta xomashyosini yetishtirish, paxta yig‘im-terimi va xaridini Qishloq xo‘jaligini davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash jamg‘armasining kredit resurslari hisobidan moliyalashtirish tartibi joriy etilmoqda. Xususan:

- fyuchers shartnomasi tuzgan yetishtiruvchi va urug‘chilik sub‘ektlariga har yili 1 oktabrdan boshlab, paxta xomashyosi yetishtirish uchun – paxta xomashyosi qiymatining 60 foizigacha yillik 10 foizda (shundan, bank marjasi 2 foiz) 14 oyga, shu jumladan 12 oylik imtiyozli davr bilan kredit ajratiladi;

- klasterlarga kreditlar ajratiladi:

1-jadval

Qishloq xo‘jaligini davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash jamg‘armasining kredit resurslari hisobidan moliyalashtirish tartibi

	<u>Hajmi (paxta xomashyosi qiymatining)</u>	<u>Stavka (shundan, bank marjasi 2 foiz)</u>	<u>Muddat (oy)</u>	<u>Imtiyozli davr (oy)</u>	<u>Qaytarish shartlari</u>
<u>Paxta xomashyosi xaridi bo‘yicha yakuniy hisob-kitob uchun</u>	<u>80 foizigacha</u>	<u>yillik 10 foiz</u>	10	6	<u>oxirgi 4 oy davomida teng ulushlarda</u>
<u>Ijara huquqi mavjud bo‘lgan yer uchastkasida paxta xomashyosi yetishtirish uchun</u>	<u>60 foizigacha</u>	<u>yillik 10 foiz</u>	24	18	<u>oxirgi 6 oy davomida teng ulushlarda</u>
<u>Ijara huquqi mavjud bo‘lgan yer uchastkasida yetishtiriladigan paxta xomashyosining yig‘im-terimi uchun</u>	<u>60 foizigacha</u>	<u>yillik 10 foiz</u>	12	3	<u>oxirgi 9 oy davomida teng ulushlarda</u>

- fyuchers shartnomasiga asosan yetishtiruvchilardan qabul qilingan paxta xomashyosi uchun to‘lovlarning 80 foizi paxta xomashyosi qabul qilib olingan kundan boshlab uch ish kunidan kechiktirmasdan, qolgan qismi moliya yilining 31 dekabr kuniga qadar amalga oshiriladi;

- ajratilgan kredit mablag‘lari hisobidan agroteknik tadbirlar doirasida tovarlar (ishlar, xizmatlar), shu jumladan moddiy resurslar yetkazib beruvchilar va xizmat ko‘rsatuvchilar yetishtiruvchilar tomonidan ixtiyoriy tanlanadi;

• yetishtiruvchilar, klasterlar va urug‘chilik sub’ektlari kredit buyurtmalarini Qishloq xo‘jaligi vazirligining «Agroplatforma» axborot tizimi orqali elektron shaklda taqdim etadi.

Klasterlarni tashkil etish mexanizmi o‘zgaradi. Klasterlarni tashkil etish va ularning faoliyat yuritishi uchun talablar va yangilangan tartib joriy etilmoqda. Xususan, talabgor:

• to‘qimachilik mahsulotlari ishlab chiqarish (ip kalavasi, trikotaj mato, gazlama, tayyor tikuv-trikotaj mahsulotlari ishlab chiqarish, bo‘yash) quvvatlarining kamida ikkita bosqichini yo‘lga qo‘ygan bo‘lishi;

• O‘zbekiston hududida ro‘yxatdan o‘tgan va faoliyat yuritayotgan, tugatilish bosqichida bo‘lmagan, to‘lovga qobiliyatsizlik to‘g‘risida ish qo‘zg‘atilmagan va «yomon» kredit tarixiga ega bo‘lmagan hamda murojaat sanasida kredit (lizing, bank kafolati, akkreditiv) va soliqlardan muddati o‘tgan qarzdorligi mavjud bo‘lmagan bo‘lishi shart.

Bunda klaster faoliyatini tashkil etish istagida bo‘lgan talabgorlar ochiq va shaffof onlayn tanlov asosida tanlab olinadi. Paxta-to‘qimachilik klasterlari faoliyatini muvofiqlashtirish bo‘yicha respublika komissiyasi esa tugatildi. Qishloq xo‘jaligi vazirligi klasterlar reestrini yuritadi va uni o‘zining rasmiy veb-saytida doimiy ravishda e‘lon qilib boradi.

Paxta xom-ashyosini hisobga olish takomillashtiriladi. Klasterlar va boshqa to‘qimachilik korxonalari tomonidan paxta xomashyosi to‘liq elektron tarozi orqali qabul qilinadi hamda ishlab chiqarilgan paxta tolasini avtomatlashgan majburiy hisobga olish tizimi joriy qilinadi. Qishloq xo‘jaligi ekinlari urug‘lari, paxta, texnik chigit va qayta ishlashdan olingan mahsulotlarning muvofiqligini baholash organlarida texnik jihatdan tartibga solish, standartlashtirish, muvofiqlikni baholash hamda metrologiya sohasidagi qonunchilik talablariga rioya etilishi yuzasidan bir yilda bir marta O‘zbekiston texnik jihatdan tartibga solish agentligi tomonidan davlat nazorati amalga oshiriladi.

2024 yil 1 mayga qadar elektron tarozi orqali qabul qilingan paxta xomashyosi va ishlab chiqarilgan paxta tolasini avtomatlashgan majburiy hisobga olish tizimini joriy qilish va uni «Agroplatforma» axborot tizimiga integratsiya qilish rejalashtirilmoqda.

Qishloq xo‘jaligi vazirligiga Iqtisodiyot va moliya vazirligi hamda «O‘zbekiston paxta-to‘qimachilik klasterlari» uyushmasi bilan birgalikda 2024 yil 1 yanvardan boshlab:

• klasterlarda moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarini joriy qilish;

• klasterlarga nufuzli xalqaro auditorlik tashkilotlarini jalb qilgan holda ular faoliyati samaradorligi va moliyaviy ko‘rsatkichlarini mustaqil tashqi auditdan o‘tkazish topshirildi.

Klasterlarga qabul qilib olingan paxta hosili uchun elektron hisobvara-q-fakturada ko‘rsatilgan QQS summasini klasterlar tomonidan qishloq xo‘jaligi korxonalariga (fermer xo‘jaliklari) paxta hosili uchun to‘langan to‘lovga mutanosib miqdorda hisobga olishga ruxsat etiladi. Klasterlarda qishloq xo‘jaligi korxonalari (fermer xo‘jaliklari) tomonidan yetishtirilgan paxta xomashyosini shartnomada belgilangan narxlarda sotib olish va o‘z mablag‘lari hisobidan amalga oshiriladigan yakuniy hisob-kitobning 20 foizini moliya yilining 31 dekabriga qadar amalga oshirish majburiyati saqlab qolinishi nazarda tutilgan.

Xulosa qilib shuni ta’kilash lozimki, qishloq xo‘jaligining kelajagi, uning iqtisodiy samaradorligi klasterlar bilan bog‘liq bo‘lmoqda. Bu esa klasterlarni shakllantirish bilan bog‘liq normativ-huquqiy, tashkiliy-texnologik, moliyaviy-iqtisodiy va boshqa masalalarning ilmiy-uslubiy va iqtisodiy yechimlarini topish dalolat beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018 yil 25 yanvardagi «paxta-to‘qimachilik ishlab chiqarishini tashkil etishning zamonaviy shakllarini joriy etish chora-tadbirlari to‘g‘risida»gi 53sonli qarori.
2. O‘zbekiston Respublikasi prezidenti Shavkat Mirziyoev 2019 yil 12 sentabr kuni davlat budjetiga tushumlarni ko‘paytirish bo‘yicha amalga oshirilayotgan ishlarni to‘liq bajarish, 9 oy va yil yakuni bo‘yicha belgilangan makroiqtisodiy ko‘rsatkichlarga erishish, paxtato‘qimachilik sohasida klasterlarni joriy etishni jadallashtirish masalalari bo‘yicha o‘tkazgan yig‘ilish ma’lumotlari.

3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 16 sentabrda “Yengil sanoatni yanada rivojlantirish va tayyor mahsulotlar ishlab chiqarishni rag‘batlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” PQ-4453- sonli qarori
4. Тохчуков Р.Р. предпринимательский агропромышленный кластер: теоретические основы создания и функционирования в системе АПК. // Современные научные исследования: электронный научный журнал, 19 апреля 2012 г., рубрика: «Экономика».
<http://www.batafsil.uz>.
<http://www.lex.uz>
www.review.uz №9 (248,249) 2020.

УДК:336.767.3

**ЎЗБЕКИСТОНДА ЛОЙИХАЛАРНИ САМАРАЛИ МОЛИЯЛАШТИРИШНИ
ТАЪМИНЛОВЧИ ИСЛОМИЙ КАПИТАЛ БОЗОРИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ**

**FORMATION OF THE ISLAMIC CAPITAL MARKET THAT PROVIDES EFFICIENT
FINANCING OF PROJECTS IN UZBEKISTAN**

**ФОРМИРОВАНИЕ ИСЛАМСКОГО РЫНКА КАПИТАЛА, ОБЕСПЕЧИВАЮЩЕГО
ЭФФЕКТИВНОЕ ФИНАНСИРОВАНИЕ ПРОЕКТОВ В УЗБЕКИСТАНЕ**

Сайдирасулов Л.А. ТДИУ таянч докторанти

Аннотация

Янги Ўзбекистон тараққиёти шароити учун мақбул бўлувчи исломий молия моделини танлаш ва жорий қилиш асосида турли лойиҳаларни исломий капитал бозори ёрдамида молиялаштириш имкониятларидан самарали фойдаланишни таъминлашнинг зарурати ва долзарблиги асослаб берилган. Ушбу шароитда юзага келган муаммолар аниқланган.

Ноисломий давлатларда бешта исломий мазҳаб (Шариат мактаби) қоидалари асосида жорий қилинган исломий капитал бозорлари орқали лойиҳаларни самарали молиялаштириш имкониятларидан фойдаланиш даражасини тизимли тадқиқ этиш ва баҳолаш методи ҳамда Янги Ўзбекистон тараққиёти шароитида амалга ошириладиган турли лойиҳаларни амалга оширилишида исломий капитал бозорининг молиялаштириш имкониятларидан самарали фойдаланиш йўллари берилган.

Kalit so‘zlar: исломий капитал бозори, лойиҳаларни молиялаштириш, ноисломий давлатлар, мазҳаблар, дуалистик модель, макрорегулятор.

На основании выбора и внедрения модели исламского финансирования, приемлемой для условий развития Нового Узбекистана, обоснована актуальность и необходимость обеспечения эффективного использования возможностей финансирования различных проектов с помощью исламского рынка капитала. Выявлены проблемы, возникшие в данных условиях. Даны метод системного исследования и оценки уровня использования возможностей эффективного финансирования проектов через исламские рынки капитала, внедренные на основе правил пяти исламских масхабов (школ Шариата) в неисламских странах, а также пути эффективного использования финансовых возможностей исламского рынка капитала при реализации различных проектов в контексте развития Нового Узбекистана.

Ключевые слова: исламский рынок капитала, финансирование проектов, неисламские государства, масхабы, дуалистическая модель, макрорегулятор.